

УДК 338.242(477)

*Роман Каріна Юрївна,
Любімов Михайло Сергійович, магістранти,
Науковий керівник: Глушко Аліна Дмитрівна,
кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
(Україна)*

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Енергетична безпека на сьогодні є однією з ключових складових економічної стійкості країни, оскільки надійне забезпечення паливно-енергетичними ресурсами є необхідною умовою для ефективного функціонування економічних та державних структур [1]. У сучасному світі енергетика стала основою багатьох аспектів життя та відіграє важливу роль у економічному прогресі країни, а також є основою для сталого розвитку суспільства загалом. Проте, важко гарантувати повний рівень енергетичного забезпечення суспільства за будь-яких соціально-політичних умов.

Проблема забезпечення української економіки та соціальної сфери достатньою кількістю та якістю енергетичних ресурсів є однією з найважливіших для країни. За період незалежності ця проблема постійно виникала на першому плані для кожного уряду та політичних лідерів України. Це питання виходить за межі простого економічного вирішення і має великий вплив на різні аспекти життя. Три ключові аспекти, які впливають на цю ситуацію, включають критичну залежність від імпорту енергоресурсів, наявність надлишкових транзитних потужностей та енергоефективність валового внутрішнього продукту.

Спеціалісти дають різні визначення енергетичній безпеці. Так, влучне визначення енергетичної безпеки – «це

своєчасне, повне і безперервне забезпечення паливом та енергією необхідної якості матеріального виробництва, невиробничої сфери, населення, комунально-побутових й інших споживачів; запобігання шкідливому впливу на довкілля; транспортування, перетворення і споживання паливно-енергетичних ресурсів в умовах сучасних ринкових відносин, тенденцій та показників світового ринку енергоносіїв» – наведено в постанові Кабінету Міністрів України [2].

Для оцінки енергетичної безпеки на рівні держави та регіону застосовують метод моніторингу та індикативного аналізу. Однак цей підхід не забезпечує швидке врахування впливу ризиків суб'єктів енергетичного ринку. Розумно використовувати експертну систему для оцінки енергетичної безпеки, яка може аналізувати якісні та кількісні дані і надавати об'єктивні експертні висновки щодо поточного та майбутнього стану енергетичної безпеки. Для дослідження рівнів енергетичної безпеки держави та регіонів було визначено склад індикаторів, які розділено на категорії: постачання тепла та електроенергії, відновлення основних виробничих фондів. Фактори, що впливають на енергетичну безпеку, умовно поділено на внутрішньоекономічні та зовнішньоекономічні. Загальний підхід до аналізу енергетичної безпеки, який застосовується у багатьох країнах, полягає у створенні системи постійного моніторингу. Основу моніторингу енергетичної безпеки становить індикативний аналіз.

На 4 серпня 2021 року уряд України ухвалив Розпорядження № 907-р, яким схвалив Стратегію енергетичної безпеки країни. Цей стратегічний документ було розроблено Міністерством енергетики України та базується на рішенні Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України», затвердженому Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020.

Стратегія є ключовим документом у сфері стратегічного планування енергетики та охоплює період до 2025 року. Документ визначає основні загрози енергетичній безпеці України, принципи забезпечення енергетичної безпеки, можливі сценарії змін у секторі енергетики, а також стратегічні цілі та завдання для втілення цієї Стратегії [3].

Згідно зі Стратегією, серед загроз енергетичній безпеці України виокремлюються: кіберзагрози для критичних об'єктів інфраструктури енергетичного сектору; вплив окремих політичних груп на енергетичний сектор, що може привести до монополізації ринків та зменшення конкуренції; блокування постачання ресурсів та обладнання для потреб української енергетики; збройна агресія російської федерації проти України; зношеність об'єктів енергетичної інфраструктури.

Основною метою Стратегії є реалізація позитивної трансформації. Для досягнення цієї мети визначено ряд стратегічних цілей: забезпечення доступності джерел енергії для споживачів; забезпечення стійкості функціонування енергетичного сектору; забезпечення економічної ефективності роботи енергетичного сектору та систем енергозабезпечення; підвищення енергоефективності використання енергоресурсів та національної економіки; зменшення негативного впливу енергетики на навколишнє середовище; інтеграція енергетичного сектору в європейський політичний, технологічний, економічний та правовий простір.

У зв'язку з зовнішніми та внутрішніми викликами та загрозами енергетичній безпеці, у стратегії розроблено три основні прогностичні сценарії щодо змін у енергетичній галузі та їх впливу на розвиток ПЕК у середньостроковій перспективі: продовження поточних тенденцій; сценарій «ворожого впливу»; сценарій «позитивної трансформації».

Отже, енергетична безпека, будучи однією з найважливіших складових частин економічної безпеки, здатна

забезпечити сталий розвиток економіки України [5]. Головними напрямами вирішення цієї проблеми є: зниження енергетичної залежності, диверсифікація джерел постачання, підвищення енергетичної ефективності та забезпечення соціальної стабільності. Національна енергетика має бути трансформована з дотаційного і проблемного в економічно прибутковий, конкурентний і гнучкий сектор економіки, реалізувати нові можливості для пошуку та впровадження інноваційних розробок у галузі видобутку, переробки, виробництва, трансформації, постачання і споживання паливно-енергетичних ресурсів. Головне завдання енергетичної безпеки України в умовах глобалізаційних викликів і загроз полягає у забезпеченні стабільного виробництва та використання енергії для підтримки економічного зростання та покращення якості життя населення.

Література

1. Onyshchenko S., Hlushko A., Maslii O. National economy energy efficiency conceptual principles. Економіка і регіон. 2019. № 3(74), С. 13-18. DOI: [https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2019.3\(74\).1755](https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2019.3(74).1755).
2. Про концепцію діяльності органів виконавчої влади у забезпеченні енергетичної безпеки України : постанова Кабінету Міністрів України від 19 січня 1998 р. № 48. С. 71.
3. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR210907?an=1>.
4. Hlushko A.D. Kontseptualni zasady realizatsii derzhavnoi rehuliatornoi polityky v napriamku zabezpechennia enerhoefektyvnosti natsionalnoi ekonomiky. Zbirnyk naukovykh prats II Mizhnarodnoi ukrainsko-azerbaidzhanskoї konferentsii «BUILDING INNOVATIONS – 2019», 23 – 24 travnia 2019 roku. Poltava: PoltNTU, 2019. P. 460–462 (634 p.).
5. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв'як А.В. Загрози соціально-економічній безпеці України: монографія. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.